

PREUS

Artá. Un trimestre	0.75
A fo a id.	1.00
Al Extranjer id.	1.50

Número solt.
15 cts.

QUINZENARI CATÓLIC MALLORQUI

Artá 15 de Octubre de 1920

PER DEU I PER MALLORCA

Redacció i Administració
Quatre Cantóns, 3

Mallorca y la

Nacionalitat Catalana (1)

Senyors:

En aquesta darrera vetllada heu volgut sentir la veu del més modest i jove dels amics de Catalunya. Després d'escollir els eminents conferenciants que m'han precedit, poc vos havia d'interessar lo que jo pogués dirvos. Pot ser heu volgut donar en mi representació a n'aquesta jovintut qui apunta a Mallorca amb el cor ple de simpatia pels ideals generosos del catalanisme i els ulls girats cap a la claror de l'aua nova.—Es lo únic qu'esplicaria la meua presència en aquest lloc.—De tots modes, siaume benivolents—i perdonanme si cloc amb una nota destenyida aquesta serie tan brillant de conferencies.

Senyors, jo no som polític y m'entenc molt poc de lleis, apesar de la vaga idea que'm sembla tenir d'haverles estudiades. De cap manera hauria acceptat l'invitació de pendre part activa en aquestes conferencies, si fos el regionalisme una simple qüestió de dret administratiu; però el regionalisme entenen tots qu'es també i principalment un sentiment patriòtic, i jo, un ciutadà humil qui estima la seua Patria si que ho soth.

I qu'es, per vosaltres, la Patria?—nos podria dir qualque professional, o per millor dir, industrial del patriotisme d'aquests que no més tenen per autèntic els qu'els espenen amb la marca registrada.—Qu'es la Patria? Jo vos diré antes lo que no es. La Patria no es un rei o un president, i un ministeri, i una catifa d'empleats parlant una llengua oficial que no tothom enten, i

embolicant dins una mateixa xerxa el cos mort o viu de dos o tres pobles! La Patria es aquell poble vivent dont som nascuts i qui nos ha donat la seva sanc, la seva llengua, la seva ànima i totes aquelles coses que fan que nosaltres siguem nosaltres i no siguem uns altres.

Hi hagué un temps en que'ls reis s'adressaren demunt els seus pobles com una estatua demunt son pedestal; deixaren d'esser els mandatariis naturals de la seva nació, per convertirse en amos de tots els països que la política o la guerra havien reunit baix de son septe. Va esser a Espanya el temps dels Austries i dels Borbons, quant els pobles s'ajupiren devall la reial omnipotencia, i anaren perdent les seves llibertats, i a n'el dret propi i particular pel que abaus se regien, va sustituir per tots un dret uniforme, perque tot emanava d'una mateixa persona en forma de reials decrets; i se va anar imposant a tots una meteixa llengua, qu'era la que'l rei parlava; i la vida popular va paralisarse, i no hi va haver en tota Espanya més vida que la de la cort castellana, la cort! voltada d'esplendors que irradiaven no més una claror malfitica demunt la nostra patria agonisant.

La Revolució Francesa rompé cadenas i lassos, va exaltar per demunt tot les llibertats individuals, però no sol's va deixar les nacions paries dins l'antiga esclavitut sino que la va sancionar amb els seus doctrinarismes informadors del còdici de Napoleó. En aquest sentit, els governs constitucionals del sigle XIX son estats els hereus de la política dels antics reis absoluts.

Un altre revolució los havia de llibertar a n'aquets pobles: una revolució iniciada pels poetes, com la primera ho era estada pels filosofos, una revolució, no de idees, sino de sentiments,

operada no dins el laboratori del cervell aon se formen les teoríes abstractes, sino dins les fondaries del cor aon dormen els afectes vius.—La poesia s'era cansada de fer cerimónies a n'els reis i de rondinar pels salons com un papelló d'ales musties. Un día s'en va anar a refugiar dins el cor de la montanya, a cobrar salut en plena naturalesa, i allà la retrobaren els poetes, cansats del fret i buit artifici d'aquell art del sigle XVIII. I la musa dels camps i de les muntanyes no los dictá ja ses estrofes amb cadencia de minueta i en la llengua oficial cortesana, sino amb el ritme de la cançó popular i amb els ascents de la llengua natural. I per miracle de la poesia, després d'uns quants sigles de mutisme, les nacions desheretades s'en temeren de que tenien una veu i de qu'aquesta veu sonava distinta de les altres dins els concert universal del pobles.

Als accents de la llengua materna se despertá l'ànima dormida de la nostra raça. Desde'l Pirineus fins a Mallorca se va alzar un cant d'anyoransa per l'antiga Patria, i per demunt la mar qui separa no més les terres, no els cors, anaren i vengueren en la meteixa llengua den Muntaner, d'Ausias March i de Ramón Lull, (les salutacions de germanor de tots els fills del Rei En Jaumel)

Tots a la una nos girárem cap enrera per guaitar el cim gloriós en que convergeixen els camins de la nostra historia, i les veus dels nostres cantors s'ajuntaren en un sol chor d'elegies demunt les ruines de la passada grandesa que la lluna del recort transfigurava dins una llum de poesia...

Seguirá.

(1) Conferencia d'en Miquel B. Ferrá en el «Centro Catalá» de Palma.

Escoles, Mestres i Nins

Les mutualitats escolars

Avui que aquest tema està damunt taula i el discuteixen les principals revistes pedagògiques d'Espanya creim del cas expressar com la majoria de aquests veuen en la mutualitat un embaràs, una trava, per la bona marxa de la labor diària en l'escola.

La disposició ministerial obligant a tots els mestres a establir en ses escoles respectives una mutualitat, en lloc de produir una bona impressió entre els mestres ha causat una perturbació an'els qui no se senten cridats an aquests afers.

La mutualitat infantil es una institució hermosíssima que pot reportar molt de bé an els infants. D'això no hi ha cap dubte i tots els mestres heu regoneixen així. Però estam segura que la gran majoria creuen amb nòltros que hauria estat molt millor fundar la mutualitat no en les escoles sino en els pobles, anomanant-les infantils, no escolars.

La feina de propagar l'obra, de crear-la, de rebre les imposicions etc. s'havia d'haver encarregat a personal especial anostrat en feines d'aquesta índole però de cap manera an els mestres que tot lo més havien de ser obligats a cooperar a l'obra donant a conèixer dins les escoles les ventatges de l'associació.

Al mestre se l'ha privat de rebre retribucions dels alumnes p'el mal efecte que feia presentant-se an aquests com un captaire demanant al fi de la setmana la quota corresponent; i l'exigència de la quota setmanal de la mutualitat feia en el pares el mateix efecte que feia antigament la demanda de la retribució. Nos hem de desenganar; son molt clars els nins que per si sois s'aflixen de llepelles per ingressar la pesa a la mutualitat. Al cap i a la fi son els pares els qui tenen que posar totes les quotes i d'aquests son molt pocs els qui sàpiguen veure la transcendència de l'obra.

Quant a un pare li demanau que apunti el seu fill a la mutualitat vos respón si es ric, que no necessita anar posant una pesa i un altre per fer un reconet de una vintena de duros porque ja li donará al ser hora lo que necessita; si es pobre que no pot avensar porque no li basta per les necessitats de la vida.

Sabem en molts de casos que hi ha haguts pares que han deixat d'enviar sos fills a l'escola per exigir-los el mestres la quota setmanal de la mutualitat.

Per altra part la mutualitat representa una gran feina pel mestre. Aixó de juntes Directives ja sabem que es un mite. Que aquestes son simplement de nom. Que'l mestre es el secretari, i el

tresorer i el tot. Que tot quant representa feina cau a damunt ell.

La realitat es que'l mestre per poder atendre a la mutualitat o ha de fer-ho en les hores d'escola o fora d'ella.

Si ho fa en ella, roba el temps a l'ensenyansa i tots sabem que per aplicar tot el programa oficial no se'n pot perdre gens. Tots sabem les exigencies dels pares a fi de curs i com se desenten de les excuses del mestre en mutualitats al dir-li aquells que'l seu fill no adelantava gaire.

Per fer aquell treball en hores extraordinaries tothom sap qu'així com está la vida avui en dia i el sou que tenen els mestres es precis qu'aquests dediquin les hores que'l treball obligatori les deixa lliures en feines renumerades a fi de poder atendre a les necessitats familiars. Idó la mutualitat es una molesta i una càrrega p'els mestres, i per els pares, i una perturbació en la vida escolar.

Aixó apart de que hi ha bastants de mestres que no tenen condicions d'apòstol per encarregar-se de la propaganda que se precisa per obtenir èxit.

Tot lo dit mes du a apoyar amo lo que está de la nostra part la campanya dels qui demanen que la mutualitat se deslligui de les tasques escolars o al manco que sia declarada voluntaria.

Consti que considera'm molt estimable e interessantíssima tal institució i que fins creim que podria crear-se en la gran majoria de les escoles graduades, però que es una enormitat legislar amb una mida igual per totes les escoles, pobles i províncies d'Espanya obligant an els mestres a una feina que hi de perturbar forçosament la seua tasca en l'escola.

UN MESTRE

ORTOGRAFIA MALLORQUINA

T i D

Per no confondre l'us de la *d* amb la *t* convé que se sàpiga: Que a davant una consonant s'ha d'escriure sempre *t* manco en les paraules que conserven intacta la preposició llatina *ad* les quals s'escriuran amb *d*, v. gr: *adjunt*, *adverbi*, *advocat* etc i en canvi s'escriurá: *atlas*, *atlántic*, *heretge*, *viatge*, *atmósfera*, *espatlla*, *dotze*, *coina* etc.

A final de paraula, per regla general s'escriurá *t*. Per ex: *font*, *nut*, *brot*, *petit*. Però no s'hi escriuran aquelles paraules que en la formació dels femenins i derivats tenen *d* v. gr. *sord* (que forma sorda i sordera) *record* (re-

cordar) *moscard* (*moscardi*) i *ácid*, *cándid* etc. Té aquesta regla bastantes excepcions; entre elles, *fat*, *blat*, *fret*, *mut*, *nabot*, *set*, *paret* i la major part de participis. Com a regla més general se pot dir: Que si aquest sò ve darrera la vocal acentuada en les sil·labes agudes s'escriu *t*.

Ph

Antigament s'usava el nexa *ph* en el sò de *f* en algunes paraules que en duen en sa etimologia llatina com *filosofia*, *Josep*. Avui está totalment desterrat tal nexa i en son lloc s'escriu sempre *f*, en principi de paraula com *filosofia* i se suprimeix la *h* final en *Josep*.

G

Davant *e* o *i* s'escriurá *g* i no *j*, com en *germ t*, *canonge*, *viatge*. Queden exceptuades *projecte*, *objecte*, *subjecte*, *jeure*, *majestatal*, *Jesús*, *Jeroní*, *Jerusalem* i algunes altres.

Aquelles paraules que acaben amb un sò semblant a la *ch* castellana s'escriuran en *ig* darrera les vocals *a* e *o* u, com en *vaig*, *estoi*, *goig*, *lleig*. Però darrera la vocal *i* s'hi posará la *g* tota sola i s'escriurá *mig*, *desig*, *trepig*. S'exceptuen aquelles paraules els derivats de les quals tenen *tx* com *esquitx*, *despatx* porque fan *esquitxar* *despatxar*.

A F

"INFANTIVOL"

Acaba de sortir el primer n.º de la nova revista per nins titulada «Infantivol». Aquest periòdic ve a omplir un buit gran que de fa temps sentíem. Du gran profusió de gravats i está dividida en varies seccions: Rondalles, Poesies, Pàgines infantils, La nostra terra, Plana científica etc. Es tirada en els tallers de "La Sinceridad" de Soller.

Els nins de Mallorca están d'enhonorabona.

Desitjam al confrare llarga vida i molts de lectors.

SOCIALS I AGRICOLES

D'ACTUALIDAT

En Maura, com en Cambó, com tots els qui desitjen la prosperitat d'Espanya, han coincidit amb apreciar el moment actual, veient en el decret de dissolució de les Corts i la pròxima convocatòria de les altres un perill per la tranquil·litat pública d'Espanya.

Aquest perill el mostra el sindicalisme.

Fins al present el sindicalisme estava allunyat de la política. Perquè és interessava la política an els elements perturbadors, si feien i fan lo que volen, si pacten quant les convé, fins amb els mateixos governants, si per aconseguir el seu millorament material (únic per ells considerat) tenen el dret a la vaga i poren abusiu d'aquesta mesura sempre que les doni la real gana?

Però, ara, les coses han canviat, l'internacionalisme amb l'èrripio sovièticista de Rússia ha dit que es hora de revolució perquè sense ella, no es possible girar el món demunt-devall, sense ella les lleis pesen amb tota la seva plenitud demunt els detractors del orde i es precs retirarles, per lo qual la revolució necessita de nous elements que per les plaçes i carrers i dins les corporacions que gosen de impunitat, proclamin la seva missió demunt la terra i la unió dels sindicalistes amb els socialistes i afins ha vengut a demostrar que hem entrat de plè dins el darrer període de la evolució materialista, per desenvolupar complidament el qual, són necessaris, quells elements que amb les seves cridories inconseqüents provoquin l'explosió.

Ara bé, de fet no se sab quines forses són les del sindicalisme polític, si bé els medis que sol posar en pràctica, aparentment excusen de duptar amb una probable victòria, en qual cas, duent una nutrida representació a les Corts ja es ben segü que la perturbació continuada impediria tota obra de govern.

La continuació de les Corts passades allunyava aquell perill i no sols es fals, que no havien porten fer res, sino que la seva impesició era una garantia de

que les coses entelades no tenien entrada dins les nostres lleis. Les passades Corts no eren ni més, ni manco, que lo que són les Corts de tots els estats progressius, en tots los quals veim com es possible la formació de Governants amb representants dels diferents grups, que treballin per el bé comú, per el bé de l'Estat. El sostenir lo contrari, avui que l'idea de la proporcionalitat en la representació pren estat de consciència, es voler fugir de la realitat i exposarse a funestes conseqüències. El voler ressucitar els partits de forsa sense un cervell ordenador, es, francament, voler anar directament al fracàs, i els homos conscients no'n volen compartir les responsabilitats.

Florians

ELS LLIMACS

Amb el nom vulgar de *llimacs* (*Limax*) son conegudes diferents especies de MOLUSC els quals, a diferencia dels caragols, son nus, es dir, no tenen closca amb espiral, si bé a lapa rt interiors hi veu una especie de corassa o escut coriaci; dins del qual si amaga devegades una petita petxina.

Per l'agricultor, no deixa d'esser interessant, el coneixement científic dels llimacs, per quant tractanse d'uns dels més grossos inemics de les seues plantacions, cada dia ha d'estar amb contacte amb ells dispost sempre per la destrucció, ja que ni les pot vendre, ni les se pot menjar.

Els grecs i els romans ja les concixien i les donaven una multitud de noms. La seva vida ha estat sempre enrevoltada per la gent sencilla de misteris i fabules més o miteo curioses: Ells conten que els llimacs son una especie de caragol ordinari que surt de la seva closca per anar a pasturar sense, per això deixar-la de vista per tal d'enganyar als aucells peresosos que viuen d'animals inutilitzats o perduts per els cassadors; l'aucell al veure la closca s'hi aboca per agafarla i fuig empagait del seu engan al darse conta que la closca es bui-

da. El llimac quant està plè, després de riure de la feta, s'en torna dins la seua casa.

Com deixam ja apuntat, el llimacs son nus, son carnosos i contractils; la seva pell es cuirosa, llisa, solcada o granosa segons les especies. Quant l'animal se contreu, el cap i les altres parts del còs se recullen incompletament devall la corassa o escut.

S'allarguen i arrufen lentament; el seu cap està provist de quatre tentàculs anomenats vulgarment *banyes*, los quals serveixen per paupar els objectes.

El còs d'aquests animals se grega per la més petita contractió un humor gelatinós que les serveix per adherirse a les superfícies per les quals caminen esdevenint vidriós i brillant quant se seca, senyalant per tal motiu el lloc per s'ont ha passat.

L'arena, la pols i tots els cosos qui poren apilotarse amb la bava obren demunt ells com a irritants, fan augmentar la secreció, se cansen i moren, per lo qual sirà convenient utilitzar aquests elements quant se vulgui operar la seva destrucció. El sol es també un gran contrari, una soley da les mata.

Son animals d'ombra, no surten mai dels seus entonsys si el sol no està ben amagat i van a cercar el seu aliment no molt lluny del lloc en el qual habiten, escullit ja an aquell propòsit, parets, pedres, coves, celers, i en general tots els llocs humits.

Se nodreixen de substancies animals i vegetals en descomposició i també de plantes vives, per qual motiu, son el terror dels hortolans que solen escampar cencre o paiús al voltant i per sobre els planters i plantes que volen defensar.

Els llimacs, lo mateix que els caragols, ponen els seus ous que son transparents o entelats i est in isolats o reunits en petits entitais segons els géneros, dins forats que obrin a terra, desde l'abril al novembre; feta la posta, l'animal se retira i umpl de terra el canó que ocupava el seu còs. El número d'ous es variable arribant devegades, en algunes especies, fins a 300

FOLKLORE BALEAR

TÓPIQUES

(Continuació)

A Sa cabaneta ehi ha joves guapes i molsudes emperó son tan cejudes com qualsevol bestia.

A Galilea Senyó ses cigales ja no hi van perque s'hi morén de fam de misèria i de caló.

A Bunyola, bunyolès, i a Ciutat, ciutadans; a Llorito, lloritons i a Sineu Sinevés.

A Santa Maria ehi ha can amunts i canavalls quant a la Vila fan balls la gent dels Hostals no hi va

A Sant Juan terres grosses i van descordats des pits ¿sabeu de que van vestits? de canyom de borres grosses.

A Pollensa diuen *la* i a Solle diuen *lu* i a Valldemosa *tú* i a Ciutat *Vocemercé*.

A Es Capdellá n'hi ha haguts amb sa corbata posada i sa novia mudada i no hi han compareguts.

A Sta. Maria ehi ha unes quatre o cinc polletes que guarden carabassetes qu'un jove les va doná.

A Solle saben quins son a Biniaraix tot heu saben a Fornalutx se menjaven un asa passat pes forn.

A Campos quant hei ha aixut se comanen a Sant Blai i noltros en aquest ball encara no hem begut.

Vilafranca desdixada tant pobreta de govern tenen es Vicari estern es barbé i sa criada.

A Valldemosa tots son homcs guapos i senyós i a Establiments sino dos hei ha es repussay del moni.

A Montuiri son perros fan es joc des catalans perque diuen que's seus sants tenen ets ossos de ferros.

A Solle n'es bona gent i bon caracte que tenen emperó llavouses venen i s'en riven de la gent.

MES CANSONS

DES SEGAR

Aigo de brotets de murta m'haurás de fe, s'estimada, jo tenc s'esquena xapada de segá civada curta.

(Artá)

En acabá s'escarada van alegre es segadós ja s'acaben ses calós i l'amo pren sa suada

(Sa Pobla)

¿Vols vení a segá a Son Mas i menjarás llet mulsissa? Com es vetla redellisa que'm pens que la suarás!

(Artá)

Tant bon jove, tant bon jove i a mi mai m'ha agradat aqueix segá de fórat es causa que jo due cova.

(Son Servera)

¡Si jo puria pegá una sempenta an es sol i un altre an es redol.

que'l poguessem acabá!

(id)

De sa civada'm queixava perque era curta d'un cap com varein essé an es blat sa meva faus no taiava.

(id)

Enguany sec a Sa Barrala l'any qui vé no hi segaré perque cada sementé es més llarg qu'un tir de bala.

(Petra)

A un tai de segadós ehi sol havé una aigüera qui va darrera darrera aposta per servirlos.

(Artá)

Noltros segam a Ariany que tot son serrals i costes demá es el dia del Corpus sa major festa del any.

(Son Servera)

Ordiet quant vares noixe ¡mal t'haguesses aufegat! tú tenies lloc per creixe i baix, baix, t'ests aturat.

(Petra)

¿Tú que no havies segat a escarada a Son Perera? No hi ha recó ni vorera que tot no sia sembrat; l'amo s'es determinat de sembrá es rotlo de s'era i llavó sa torrentera aont s'hi sol fe bon blat.

id.

Ramón dels Pujols

Aquest periódic está subjecte a censura esglesiástica.

Parlaments i parlors

UNA LLIÇÓ APROFITADA

(Acabatai)

- Pereta. (apàrt anantsen)
Tot s'ho heu. ¡Vaja una blaia!
- Margalida. — És lletra seva, (obri es [sobre]) ¡Oh quin tret! miret, el gattatjeria...
- Maria. No te entenc con som Maria,
M. ¡Vaja un homo mes distret!
Es sobres ha equivocat i ha posat a dins es meu carta per un amic seu; i ben llarga.
- Mra. ¡Això es salat!
- M. Segú que parla de mí; es gat des sac me treuré.
- Mra. D'un mal t'es vengut un be. ¡I ara que l'has de lletgir? Deixala està per avui; dirá lo mateix demá i no t'haurás d'esforçá.
- M. Encara qu'em saltás s'ui.
- Mra. ¡Per amor de Deu, loqueta, no digues tal desbarat!
- M. (Llegeix amb moit de trebai)
A...mic... Ra...món, es-ti-mat, (A Na Maria)
Idò mira, no hi ha videta. Veig ballumes i lluernes; tú la m'haurás de lletgir.
- M. Ja se sab: has de sortir amb la teva quant t'hi empernas,
- (Lletgint) Estimát amic Ramón: Com a valent comandant he resolt passar envant i no està tot-sol pel mon. Te vaig dí que si ascendia dins breu temps prendia estat; amb mos pares n'he parlat qu'en tenen molta alegria. Si me destinen enfora ells estiran més aple.
- (A Na Margalida)
Norabona.
- M. ¡Quin alé!
- Mra. Margalida ha arribat s'hora
- M. Lletgeix, lletgeix aviat.
- Mra. Esperet un poc, fleta.
- M. ¿I ara qu'es això, Marieta?
- Mra. Que no en puc treure trellat. He perdut es cap des fil; me fa una lletra tan rara...
- M. No te crec. Si tú fins ara has lletgit com un carril.
- Mra. Margalida, me sab greu... la hu sabrás en està bona
- M. No me desesperis, dona. Lletgeix, per amor de Deu.
- Mra. (Lletgint)
¿Sabs qu'estava entussiasmat una cosa fora mida amb aquella Margalida? Idò, fiet, ja he mudat. Perqu'eilla sempre seguit pensa aont l'ha de pegá, no está en casa ni en fogá ni serà mai de profit.

- (A Na Margalida)
Això no hu díu cap beata sino tot un Comandant.
- M. Ridícul i estrevegant que mos dona una gran lata.
- Mra. (Torna a lletgir)
Amb ses modes sobre tot ha sortit des botadó; fa empagai un gastadó i això m'ha resolt de tot. Massa emperons son aquets que li fan perda sa testa. Me vui casá amb Na Modesta que hu es de nom i de fets.
- M. ¡Ai! no lletgesques més, no. No sé que m'agafa aquí (A n'es [cor])
- Mra. Ja no hu volfa lletgir.
- M. ¡Quin mareitx! ¡Quin acubó!
- Mra. Amb s'airet d'aquest ventai... (la venta)
¿Te passa?
M. Dins ses orefes hi tenc dos aixams de beies.
- Mra. (Assustada)
Mare meua ¡quin desmai! (a n'es públic)
Si hi ha colqu que dugués d'eter unes capsuletetes.
- M. (incorporantse)
¡Ei! en lloc de pildorettes has de demanà dobbés. (Axicantsé resolta)
Jo també vui aná viva i pes pobres trebaiá; desd'ara amb mi pots contá; Ja me tens de socia activa. M'ha fuit es gran desconort, girantme com una truita, quant he vist s'amarga fruita que té el mon dins es seu hort. Faré feina dins ca nostra des meus pares es costat i al manco hauré aprofitat es botó que tenc per mostra. Amb modestia vestiré sempre d'avui endevant.
- Mra. (A n'es públic)
Ja em direu si ha estat costant em veurermós l'any qui vé.

Margalida Estelrich.

BIBLIOGRAFIA

LA GOJA

El simpàtic i patriòtic confrare «Gazeta de Vich» que se publica en la Ciutat d'aquest nom, no satisfet en donar a sos lectors les acostumades pàgines de test que publica, regala encara de tant en quant hermoses obres literàries de fills de la terra constituint una Biblioteca d'autors vigatans que avui ja es digne de consideració per compondre-se de 14 volums molt interessants.

El darrer volum, del qual n'hem rebut un exemplar es titulat LA GOJA drama líric amb quatre actes original del malaguanyat escriptor en Lluís B. Nadal.

Aquest il·lustre professor d'història dels Estudis Universitaris Catalans es casualment ben conegut del nostre poble per haver vengut en el maig de l'any 1907 a la nostra vila prenguent part en un diguemli *mitin agrícola* que en el Teatre Guiscafré doná la Càtedra «Pere Grau» organitzat p'el Farmacéutic D. Llorens Garcies i el nostre Director. Doná, junt amb el Sr. Maspons i Camarassa i D. Joan Ribes. President del Sindicat A. del Baix Llobregat i el Sr. Novellas, una hermosa conferencia sobre la trascendencia social més que política que tenia aleshores l'acció de Catalunya.

No cal dir, coneguent tant be al Sr. Nadal, com nos hem al·legrats de poder llegir aquesta seua obra póstuma que es deixa acabar d'una tirada, tal es l'interés que desperta la trama d'aquesta obra l'urdit de la qual es d'una gran valor literaria.

Agraim a «La Gazeta de Vich» el plaer que nos ha proporcionat amb la remesa d'un exemplar.

De Nostra Terra

El darrer n.º de la «Revista de Menorca» publica la conferencia que doná en l'Ateneu Científic de Mahó els dies 29 d'Abril i primer de Maig el cultíssim advocat i bon amic nostre D. Pere Ballester el qual ha tenguda l'amabilitat d'enviarnos un exemplar especial...

Pel qui coneix intimament l'Illa germana resulta interessantíssima aqueixa descripció de costums de fa mig sigle ja avui desaparegudes i les moltíssimes anècdotes històriques que recorda el conferenciant i que no solen publicar-se en llibres d'història.

El Sr. Ballester s'ha acostumat fa algun temps a escriure en la nostra llengua i d'allavors ensá sembla que en cada treball que publica ehi afixa un tros de son cor.

Es consolador veure com homos de la talla i sabiesa del Sr. Ballester han estats guanyats a la causa.

Rébiga el bon amic una efusiva enhorabona i les gracies més corals.

A. F.

Notícies i Comentaris

Italia

Segueix sense resoldre la qüestió de conflicte creat per els obrers de les fàbriques al apoderarse d'aquestes. Patrons i obrers no s'entenen, cada dia que passa se presenten noves dificultats. El partit socialista acordà anar a la presa de possessió de les fàbriques i el govern se veu impossibilitat de presentar una fórmula que ho resolgui satisfactoriament. Resultat de tot això es que moltíssims establiments industrials petits del Nord de Italia, van tancant definitivament les seues portes.

El bolxeviquisme

Triunfarà? Es molt dubtós ja que per totes les nacions se veuen els dos bàndols dins les organitzacions obreres. Un el formen aquells més polítics, els quals s'adereixen a la tercera de Moscou. L'altre es format per els professionals, els quals son antibolxevistes i van disputant el tercer a la corrent bolxevizant. A França, Italia i Alemanya es aont se noten aquestes corrents, el triomf de les quals pot ser no sigui molt llunyadà.

LA MASONERIA

A FRANÇA

La masoneria francesa està furiosa d'ensà del nomenament de Millerant per la Presidencia de la República. M. Millerant que per fo vist gosa d'una intel·ligència molt clara, fa temps que ha deixat anar l'exaltament de quant era director de «La Lanterne» perquè ha vist que la unió de tots els francesos era necessària per treure la França de la ruïna que per totes bandes l'amenassa i Millerant avui es partidari de l'aproximació amb el Vaticà perquè això segurament es el desig de milions i milions de francesos, el treball i patriotisme dels quals fou decisiu en les trinxeres, i ell homo conseqüent, no pot deixar desamparats a una tan gran part dels seus súbdits. El poble francès reacciona i tal vegada no està molt lluny el dia en que treurà a-de-fora aquestes organitzacions dels sense patria, el fi de les quals, no es altre que l'abolició del orde.

Atentats socials

Cada dia dins les places i carrers de diferents ciutats espanyoles, cauen ferits o morts per mans criminals, homes que tota la seua dotència consisteix en no voler subjectarse a les imposicions dels sindicats.

Especialment Barcelona veu l'una manera persistent, tacats de sanc els seus carrers a qualsevol hora del dia, i a tot això no si veu el netje que posi el remei a la llaga, i tot això no se veu la més petita acció del poder públic, tot això queda en la major impunitat, la vida dels ciutadans està a mercé de qualsevol bandoler que vulgui entretenir-se en la cassa de lo que se'n diu gent de bé amb la seguretat de que nigu, més que la protesta dels ciutadans, s'oposarà an el seu pas imprudent i esburbat, i es tant més vergonyós aquest estat, per quant enlloc del mon se ha vist una cosa semblant i al entretant els homes qui retgeixen els destins d'Espanya no tenen altre preocupació que jugar a eleccions.

Les farines

Segueix en el mateix estat l'assunte de les farines, motivat per les disposicions excepcionals dictades per el govern referent a la importació a Balears. L'Ajuntament de Ciutat està indignat per el bon tracte que desde Madrid mos donen i una comisió va anar a parlar amb el Governador amb la fi de que fes un viatge a la Cort o demanés que se resolgui amb urgencia lo que es de tanta importancia per Mallorca i demés illes germanes. Amb les traves posades a la importació se demostra la incapacitat dels ministres que mos governen. Amb la continuació d'aquest estat de coses se demostra que els nostres representants en Corts no serveixen més que per ostentar les actes.

El poble calla i sofreix; tan avesat està a que l'engrillonin, que no sent la necessitat d'esser lliure; tan avesat està a no tenir representants que no sent la necessitat d'una representació vertadera. Fins quant sirà això? Fins que tenguem ideals, a les hores veurà que te dret a esser lliure i ocupar el lloc que li correspon dins la societat de les nacions.

DE POLÍTICA

MALLORQUINA

Tal vegada cap més districte d'Espanya ofereix la particularitat de Mallorca en quant a la representació en Cort. Primerament la forma com està el districte que leegeix els cinc diputats en tota l'illa, fa creure que la seva constitució es apropiada per fer surtir triufants els candidats caciquistes que solen tenir els seus caús en els pobles. Perque, no seria millor que cada partit judicial elegís els seus repre-

sentants?

En segon lloc, es de lamentar que un districte com el nostro estigui tan mal representat, sa falta d'ideals en el poble i les poques ganas de que en tenguim fan que massa sovint, com succeix ara amb les farines, nigu sab per aont para lo que'n diuen representació mallorquina a Corts; i en tercer, aquest caràcter tan personal de la política que fa se nombrin els candidats abans de pactar els diferents partits, donantse el cas tan curiós, que un homo com en Maura surti sempre amb més vots que els altres candidats, apesar de quel maurisme està desorganizat. Es que en Maura no surt per lo que representa, per els seus ideals, sinó que surt per esser astre de primera magnitud i els seus inemics no gosen derrotar-lo, però aquesta llimosna desdita, d'un homo i d'un poble.

Casament

El dia 9 d'Octubre en l'Iglesia Parroquial contraqueren matrimoni D.ª Francisca Amorós Vives, filla de l'Amo'n Juan des Recó (a. c. s.) amb D. Nicolau Bujosa Font natural de Bunyola i cosí de l'Amo'n Guillem Bujosa (a) Ganancia. Donat el recent dol de la novia, sen festival de cap-clase sortiren els novis amb auto cap a Lluch i Bunyola per anar-zen després a L'Aigle Orne de França aont ell te establerta una casa de comerx.

Rebiga la novella parella la nostra felicitació

IIUEPII

Els qui vulgueu comprar carros o carretons tant nous com usats i també els qui en vulgueu vendre en qualsevol estat estiguin, passau abans per ca-

MESTRE GABRIEL CARRIÓ

(a) FUYA DES QUATRE CANTONS

CARRE PEDRA PLANA, 7
aont ehi trobareu xaripes grosses.

D'Artá i sa Comarca

CRÒNICA

DIACA.—El nostre paísà i amic D. Pere Amós conegut per De Sa Bugura en les temporades de St. Mateu en la Parroquial iglesia de Sta. Eulalia rebé les Sagrades Ordes de Diaca de mans del Ilm. Bisbe de Mallorca.

La nostra enhorabona més coral.

NOVA ESCOLA.—Segons notícies l'Ajuntament diumenge passat acordà fer tots els tramits legals per la creació d'una escola nova en La Colonia de St. Pere. Per cert hi ha llogarets molt menos importants que el nostre i han obtingut un mestre oficial. ¿Perque no n'ha de tenir aquest?

¿MONJES?—Amb motiu d'haver estat l'altra setmana la Marquesa a visitar el llogaret de sa Colonia s'alegrà moltíssim aquell veïnari perque s'escampà la bola de que anava a mirar s'ho per instal·lar hi un convent de Monjes. Tant si es cert com no el projecte hermosíssim que s'atribueix a la Marquesa, ho cert es que aquell veïnari te necessitat d'una institució d'aquesta classe. Si aquest projecte es ver els vesmes estan d'enhorabona.

NEIXENSES.—L'esposa de l'amo Guiera Bujosa (a) Ganancia ha dat a llum una aneta. Que sia enhorabona i Deu les ho conservi, si convé.

MORT.—El dia 13 al dematí trobaren morta dins el llit sa dona d'en Biel Menorca. Aquest era a cercar reina i verducs p'es termes de Manacor i Petra i com ningú sabia per on parava no'l trobaven. Telegrafaren a Manacor i al cap de dos o tres dies el trobarea allà, aont li donaren la trista notícia. Al cel sia.

RECENT VENGUT.—El dia primer d'aquest més vengué d'América per passar una temporada amb sa mare D. Pere Gomila (a) Barraca fill de la Posadera de Ca D. Rafel Blanes. Vengué acompanyat de s'esposa i dues filles. Sia benvingut i que tróbiga delitosa s'estada entre noltros.

METEOROLOGIA.—Els dies 5, 6 i 7, va fer una xalocada faresta. Tot raijava. El dia 9 ploqué. Els dies sigüents fins al 15 foren bons, casi estivals. Fa temps variable propi de l'estació tardoral.

ENCARREGAT.—S'ha tornat encarrgat de la bailla el baillie propietari D. Andreu Femenies Caselles.

BLAT INTERVENGUT.—Aquests dies ha arribada una partida de blat intervengut procedent de les 400 tonades enviades per tota Mallorca. Tan

prest com sigui possible se posará a la venta.

URBANIZACIO.—Es de molta importancia un nou carrer que s'ha senyat dins Ses Forques que va de la carretera de Ciutat a pla de St. Margalida. Gracies a la generosidad de D. Juan Oleo el nou carrer tendrá una amplari 15 metres; sirá un verteder paseig, el qual se prestará a sembrar hermosos arbres d'ombra.

També se ha fet el pla de la finca Es Collet propietat de L'amon En Juan Sarts i han senyat una partida de trasts per cases, els quals se posarán a la venta tan prest com estiguin acabats els treballs preliminars.

ESCLATASANCs.— Pareix qu'enguany el temps se prepara per haver-hi esclatasancs a voler. Amb les varies savós d'aquestes setmanes d'irreras n'han sortits molts i cada vespre n'arriben ja estes, panés i coves.

NECROLÒGIQUES

En l'últim a.º anunciavem la sortida cap a Puerto Rico de D. Jaume Sureda (a) Gili el qual havia passat aquí tot l'estiu al costat de les seues germanes.

El seu delicat estat de salut ja li inspirà fer-se acompanyar fins a Barcelona per el metge D. Sebastià Blanes Sancho, nabot politic seu. Arribat an aquella ciutat recaigué fortament en sa malaltia de tal manera que'l dissapte rebé els Sts. Sagraments i el dimars entretrava l'ànima a Deu, ajudat del Rt. P. Uffel de la Companyia de Jesús. Sa mort fou exemplar.

Les seues desconsolades filles i fill, amb la pena que's pot pensar trigueren de continuar tots sols el viatge a l'Havana.

Que Deu haja donat a la seua ànima el descans etern de la Sta. Gloria i doni a sa atribulada familia el consol necessari per soportar resignadament perdua tan gran.

DE SON SERVERA (1)

Dia catorze a les tres del capvespre morí amb la pau de Deu l'amo'n Bartomeu de Fétget a l'edat de vuitanta dos anys. La seva mort fou repentina i ocasionada per un atac de cor estant ell assegut a un balancí. Així mateix va rebre el sagrament de l'Extramunció *sub conditione*.

Era tot un homo; uns dels homos que de cada dia, se van apoquant, dins els pobles; palés rançí, creient i honrat a cart-cabat, afable amb tot-hom i cum-

plidor dels seus devers. Com havia de succeir, a s'acompanyament hi prentué part es poble amb massa, constituint aixós uua prova de lo molt qu'era apreciat i tingut en consideració per tot-hom. El funeral també fou solemnisim i molt concorregut per gent del poble i lora terma.

Aixós en mitx de tot, serà un consol per la seva familia a n'enviam el testimoni del nostre pesem d'una manera particular a l'amon Juan i l'amo'n Bartomeu.

¡Que Deu l'hagi perdonat i acullit en la seva sanc gloria!

(1) Aquesta nota necrológica fou rebuda a temps per posar-la en el n.º passat i per falta d'espai queda per avui.

AL CELSIA

D.ª CATALINA TUGORES

En la vila de Consell aont feia poc residien, morí victima de crudel malaltia la exemplar senyora D.ª Catalina Tugores, esposa del nostre amic i col·laborador D. Antoni Garcia de Paredes natural de Siueu.

Sentim fondament la desgracia del bon amic a qui acompanyam amb el gran sentiment qu'ompl son cor.

Que Deu la tenga en la Gloria.

REGISTRE

Morts

Dia 27.—Bárbara Alzamora Tous, casada, 65 anys. Insuficiencia mitral.

Setembre Dia 8.—Aina Piris Miquel, 9 anys. Congestió pulmonar.

Dia 11.—Magdalena Espinosa Carrió (a) Xapata, casada, 31 anys. Tubercul pulmonar.

Dia 17.—Antonia Esteva Font (a) Xexa, viuda 72 anys. Cranc del ventre.

Dia 18.—Francinaina Blanes Pastor (a) Cafena, viuda, 75 anys. Malinconia.

Dia 19.—Bárbara Santandreu Gili, parv. Atrepsia.

Dia 22.—Francisca Pastor Sansò, parv. Bronquitis catarral aguda.

Dia 27.—Maria Ginart Ferrer (a) Pastera, casada, 52 anys. Cardiopatia.

Resum 1 homo, 7 dones, 4 parv. Total 12.

Matrimonis

Setembre Dia 18.—Jusep Masanet Bernat (a) Poll, fadrí amb Na Margalida Lliteras Danús (a) Papaiona fadrina.

Gran Colmado Artesanal

d'en GIEM BUJOSA (a) Ganancia

SE VENEN BONS I BARATO

Comestibles de tota casta, licor, dolces, galletes, etc., etc. ● Grandios surtit e Perfumeria

Aquesta casa es s'única depositaria dins Artá del ANIS TUNEL

Fixau-vos be en sa Direcció: CARRÉ DE PALMA 3 ARTA

L'agencia Bujosa (e) Ganancia serveix amb esment, puntualitat i barata qualsevol encàrrec se li fassa per Ciutat i peis altres pobles de Mallorca

Despaig a Artá i CARRE DE PALMA N.º 3 - Despaig a Palma: ESTANC DES BANC DE S'OLI

GRANDES ALMACENES

San José

DE

Vda. Ignacio Figuerola

Laneria	Zapateria	Pañeria	Bordados
Lencería	Confecciones	Pañolería	Tapicerías
Camisería	Corsetería	Corbatería	Alfombras
Mercería	Sedería	Bisutería	Perfumería

ABRIGOS CAPOTES PALLIZAS IMPERMEABLES

Artículos para luto -- Géneros de punto -- Bastones
y paraguas -- Artículos de viaje

SASTRERIA - MODISTERIA - CAMISERIA

Mantas de Lana - Chanclos de Goma

Gran sección de Peletería

al contado - Precio fijo - Teléfono, 217 - PALMA - Esta casa no tiene sucursales

Fonda Randa, de Esteva

Carré de Palma, 48 - ARTA

SES OBERTA FA POC. TOT ES NOU
ILLAMPANT. SERVICI ESMERADISSIM

Prontitut

SEGUREDAT I ECONOMIA

Ensaïmades i panets

En lloc se torben millós que a la

PANADERIA **Victoria**

ES FORN NOU

D'EN

Miquel Roca Castell

A sa botiga hel trobareu sempre pans, panets,
galletes, bescuits, rollets, i tota casta de pasticeria

TAMBE SE SERVEIX A DOMICILI

Netedat, prontitut i economia

DES PAIG Carrer de Palma 3 bis. ARTA

GRAN BOTIGA

D'EN

JUAN VICENS (a) JAN

Ven de tota casta de artícles, comestibles, galletes, etc

ES REPRESENTANT DE SA PERFUMERIA

L. CACCIO

TE DEPOSIT DE MAQUINES DE COSIR

Paff i Ancora

Com també tota casta d'instruments musicals. Bandurries, Guitteres, etc.

Gran establiment d'en **Miquel Garau** Centro, 3-Artá

Sempre, Sempre, derrerres novedats en MERCERIA ● Extens surtit de PERFUMERIA

COLMADO

AMB CONSERVES DE TOTA CASTA

Representant dels licors de la casa MORENO amb el seu acreditat

Anís Miramar

Máquinas de cosir SINGER al contat i a pagues

No deixeu de visitar-lo amb la seguredat de que quedareu amb ganes de tornar-hi